

NECİP FAZIL'IN ŞİİRİ

Mustafa ÖZÇELİK

Necip Fazıl, şiir, hikâye, roman, hatıra, tiyatro, makale, fıkra ve inceleme dallarında eser vermiş bir şahsiyettir. Ayrıca Onun fikir adamlığından, mücadeleci kişiliğinden de söz etmek gerekir. Yine gazeteciliği, dergiciliği, yayıncılığı söz konusudur. Sözü uzatmamak için ondan bahsederken çok yönlü bir sanat, fikir ve aksiyon adamıydı demek herhalde en doğrusu olacaktır. Ama bütün bunlar bir yana Necip Fazıl'ın yaşarken ve ölümünden sonra en önemli özelliği şairliğidir. Zira hayatında, kişiliğinde ve diğer türlerdeki eserlerinde bu şairlik vasfı hep öne çıkmış ve bundan dolayı daha hayatta iken kendisine “şairler sultanı” payesi verilmiş, Türkçe'nin Sultanı”, “Türkçe'nin süvarisi” gibi sıfatlarla anılmıştır. Neydi Necip Fazıl'ı böylesine “büyük şair” yapan sır? Bu yazıda, bu sorunun cevabını vermeye çalışacağız.

Necip Fazıl'ın bir şair olarak edebiyat dünyamıza girişi, Cumhuriyet'in ilk yıllarına rastlar. İlk şiiri “Örümcek Ağrı” 1922'de “Yeni Mecmua”da yayımlanır. İlk şiir kitabı da aynı adla 1925'te çıkar. Bu kitabı 1928'de çıkan “Kaldırımlar” ve 1932'de yayımlana “Ben ve Ötesi” takip eder. Yayımlanan her şiiri ve kitabı o yıllarda bir “olay” olur ve edebiyat çevrelerinin ilgisini çeker. Necip Fazıl'ın bu ilk dönem şiirlerinin karşılaştığı bu ilgiyi anlayabilmek için o devrin şiir olaylarına da bakmak gerekecektir. Türk şiiri o yıllarda Milli Edebiyat ve sonrası şiirinin bir devamı durumundadır. Bu şiiri ortaya çıkaran şartlar ise toplumu derinden sarsan savaşlar, ihtilâl ve inkılâplar, toplumsal ve kültürel krizlerdir. Bütün bu olaylar, şiir dünyamızı derinden etkilemiş, şairlerimizin pek çoğu şiirlerinde sosyal meselelere yer vermek durumunda kalmışlardır. Şiirin, yapısı gereği bu ağır yükü kaldırabilmesi elbette düşünülemezdi. Bu yüzden o yıllarda Türk şiiri estetik bakımından oldukça zayıflamış, sathileşmiş kısacası şiiri şiir yapan özelliklerden epeyce uzaklaşarak “manzume”ye dönüşmüş, hatta yer yer ideolojik bir şiir haline gelmişti. Öte yandan yine o yıllarda bir “değerler kaybı”ndan ya da “savaş”ından da söz etmek gerekecektir. Osmanlı devleti yıkılmış. Yeni değerler üzerine bina edilen bir sistem kurulmuştur.

Osmanlı'nın yıkılması, ona ait değerlerin de menfi bir tavırla ele alınmasına sebep olmuştur. “Eskiye unut, yeni yolu tut...” prensibi. Eski diye vasıflandırılanların hakarete uğramasına, yeni yolun ise aşırı bir duygusallıkla yüceltilmesine yol açmıştır. Bu kargaşa ortamında büyük çapta değerler karmaşası yaşanmış, sanatkârlar kendilerini âdeta bir “boşluk”ta hissetmişlerdir. Bu boşluk neticesindedir ki, yeni arayışların içine giren aydınlar ve sanatkârlar, kendi değerlerinden uzaklaşarak yabancı ideolojilerin kucağına düşmüşlerdir. Batıcılık ve Marksizm, rağbet gören ideolojiler haline gelmişlerdir. Bütün bu gelişmelerin şiirimizi de etkileyeceği muhakkaktır.

Necip Fazıl, böylesi bir şiir ortamında yeni bir yolun izleyicisi hatta açıcısı olmuştur. İlk şiirleri bu bakımdan devrin şiirine bir “tepkî” mahiyetindedir. Milli Edebiyat'ın sade Türkçe ve hece ölçüsü ile şiirler yazma ilkesine bağlı kalmakla birlikte, “saf şiir”e giden yolu açmıştır. Bu şiirin temel meselesi ise “insan”dır. O zamana kadar ihmal edilen insanın yalnızlığı, vehimleri, korkuları, insanın hissetmesi gereken varlık, yokluk, hayat, ölüm, inanç, inkâr gibi meseleleri Necip Fazıl'la beraber şiirin yeniden temel konuları haline gelmiştir.

Avrupalı bir şiir tekniğine de yaslanan Necip Fazıl, edebiyatımızın geçmişte hiç de yabancı olmadığı bu konuları işlerken, trajik olanın hassas atmosferinde, varlığın ve yokluğun zırlarını kurcalayarak onların ötesinde bir arayışı seslendirir. Ama bu sıkıntılar, sadece bireyin sıkıntıları değildir.

Bu sıkıntılar, bir milletin toptan yaşadığı sıkıntılardır. Esas problem de maddi olandan önce manevi olandır. Ne var ki, sıkıntı dile getirilirken sadece sorular sorulmakta ve bir hesaplaşmaya gidilmemektedir. Çözüm için söylenen fazla bir şey yoktur. Bu konudaki gelişme, şairin ikinci dönem şiirinde karşımıza çıkacaktır.

Necip Fazıl, kendi şiirini şu şekilde tasnif eder: “O’ndan önce, O’nunla beraber ve O’ndan sonra”. Necip Fazıl’ın “O” dediği zat, Nekşi şeyhi Abdülhakim Arvasi’dir. İşte onun dâna ve mistik şiire yönelmesi devrin büyük gönül insanı bu büyük zatla tanışması ile başlar. Şeyhi ona, kendi ifadesiyle “Çocukluğunda ve ilk gençliğinde masal gibi bir rüya ikliminden topladığı aydınlık ve dümdüz bir gerçeği göstermiştir.” Necip Fazıl, ilk dönem şiirlerinde “bu gerçek”i zaten el yordamı ile kurcalamaktadır. Şimdi ise onu bütün güzelliği ve zenginliği ile kendisine açıklayan bir yol göstericiyi bulmuştur. İşte! “Çile” şiiri devrin maddeci anlayışına tam bir reddiye niteliğindedir ve şairin yeni şiir yolunun ilk kilometre taşlarını göstermektedir. Şiiri, bu gelişmeyle bir muhteva zenginliği kazanırken asla biçimsel bir zayıflığa da düşmemiştir. Özellikle Garip akımıyla ve Beş Hececiler’in sathî tutumuyla iyice sıradanlaşan Türk şiiri Necip Fazıl’la hem muhteva hem de şekil bakımından mükemmelliğe ulaşmıştır.

Fert planında problemi bu şekilde çözen Necip Fazıl, şiirinin üçüncü döneminde ise tam bir destan şairidir ve bütün dikkatiyle cemiyete yönelir. Artık, mutlak gerçeği arama, bulma aşamaları tamamlanmış, iç benlik hesaplaşmaları durulmuş, tabiat, ölüm gibi aslî temalar şiire yeniden kazandırılmış ve sıra yeniden cemiyete gelmiştir. Bundan böyle bir misyon şairidir Necip Fazıl. “Muhasebe” şiiriyle bu tavrını açıkça ortaya koyan şair, bilhassa “Sakarya Türküsü” şiiriyle meydanlardadır. Bu şiirde temsil yoluyla Sakarya’yı kişileştiren şair, onun şahsında mazlum Anadolu’yu ve insanını bütün meseleleri ile kucaklar. Tarihî oluşumları sorgular. Toplumsal ve milli meseleler, birer birer teşrih masasına yatırılır ve çözüm yolları gösterilir. “Son peygamber”in kılavuzluğunda yeniden ayağa kalkmak gerektiğini söyler.

Necip Fazıl, bu yazıda özetlemeye çalıştığımız Türk şiirindeki şekil ve muhteva alanında yaptığı yeniliklerin ötesinde bir başka açıdan da dikkati çeker. Gerçek şair, aynı zamanda şiir ve şiiri üzerinde düşünen adamdır. Yani bir poetikası olmalıdır şairin. İşte Necip Fazıl bunu yapmıştır. O, Türk şiirinde poetikası olan ender şairlerden birisi olarak karşımıza çıkar. Zira o yıllarda fikrî bir temel bakımından Türk şiiri oldukça zayıf durumdaydı. Necip Fazıl, poetikasıyla yeni şiirin zeminini de hazırlamış oldu. Yapay sanat anlayışı tartışmalarına son noktayı koyarak “Sanat sanat içindir.”, “Sanat toplum içindir.” Şeklindeki ikilemi, bütün bu fikirleri de içine alacak şekilde “Sanat Allah içindir.” şeklindeki bir formülle çözer. Böylece sanatı, aşkın bir kaynağa bağlar. Bunu da poetikasında şöyle belirtir: “Ben, şiiri her türlü hasis gayenin dışında doğrudan doğruya zat gayesine-sanat için sanat-fakat kendi zat gayesinin sırrıyla da Allah, Âkif ve Allah’ın davasının topluluğuna-cemiyet için sanat-bağlı kabul etmişim.”

Şair, milletin sözcüsü, yorumcusu ve gerektiğinde de yol göstericisidir. Necip Fazıl , bence bu önemli misyonu hakkıyla yerine getirmiştir. “Biz, şiiri iman için bilmişiz.” Diyerek bu milletin atan nabzı, çarpan kalbi, düşünen kafası, hissedilen yüreği ve söyleyen dili olmuştur. Böylece söyleminde farklılıklar olsa da o, bir yandan 20.y.yılda Yunusların, Mevlanaların anlayışına uzandı. Öte yandan onda Fuzuli’den, Nef’i’den, Nabi’den, Karacaoğlan’dan, Köroğlu’ndan izler bulmak da mümkündür. Böylece devrinde tanık ve sözcü bir şair sıfatıyla buna mücadeleci bir tavrı da ekleyerek gerçek sanatkarın vasıflarının ne olması gerektiğini de sonraki nesillere öğretmiş oldu. İnsanımız, meselelerini onun dili ve yorumuyla yeniden öğrendi.

Çağdaş Türk düşünce ve sanatı, Necip Fazıl, Âkif bugün için de yeterince eğilmelidir. Özellikle şiirimizin hâlâ Necip Fazıl şiirini doğru anlamaya ve ondan beslenmeye ihtiyacı vardır. Bugün için serbest tarz, biçimi ve mantığı içinde ürünlerini veren şiirimiz kimi tıkanma noktalarını onun şiirine tekrar tekrar bakarak aşabilir. Necip Fazıl’ın şiiri konuları, temaları, dili, anlatımı ve dayandığı fikir temelleriyle yeni incelemelere, araştırmalara ve değerlendirmelere konu olmalıdır.